Kamp İçi E-Kart Programı
Fiyat Market İzleme (FMİ) ve Yerinde İzleme (Yİ) Raporu
2. Çeyrek: Nisan – Haziran 2020

ÖNE ÇIKANLAR

- Haziran 2020'de kamplardaki sözleşmeli marketlerde gıda sepetinin ortalama maliyeti 160 TL'dır.
- Salgına karşı uygulanan karantina sonucu işsiz kalan kamp sakinlerinin alım gücü azalmıştır.
- Sığınmacılar arasında hijyen ürünleri alımı artmış, maskeler temel harcama kalemlerinden biri olmuştur.
- WFP tüm kamp sakinlerine iki aşamalı olarak (Nisan ve Haziran 2020'de) 30,000 hijyen kiti dağıtmıştır.
- COVID-19 salgınına karşı alınan tedbirler kapsamında WFP, Nisan 2020'de kampta kalan sığınmacılara hane başına 1000 TL değerinde tek seferlik bir ek ödeme yapmıştır.
- Kamp marketleri kamp sakinlerinin alışveriş edebileceği tek yer haline gelmiştir. Nisan ayında özellikle taze ürün talebinin karşılanmasında sıkıntılar yaşanmış, Mayıs ve Haziran aylarında ise satışlar normal seyrinde devam etmiştir.
- Salgın nedeniyle Avrupa sınırında bekleyen göçmenler sığınmacı kamplarında karantinaya alınmıştır. Göçmenlerin bazıları kamplarda kalmaya karar vererek kayıt olmuştur.

Ç2 Rakamları

14	Sözleşmeli market
69	Fiyat İzleme Faaliyeti

Ç2 2020 GELİŞMELERİ

- COVID-19 salgını Ç2 2020'de tepe noktasına ulaşmıştır. Kamp yönetimleri ülke çapında uygulanan hafta sonu sokağa çıkma yasaklarını ve hem yaşlı hem de 20 yaş altı nüfus için getirilen kısıtlamaları kamplarda da uygulamıştır.
- Kamplar salgın için alınan tedbirler kapsamında olası karantina durumlarında kullanılmak üzere konteynerler ayırmıştır.
- Ramazan ayı 24 Nisan ve 23 Mayıs arasında gerçekleşmiş, Ramazan Bayramı 24-26 Mayıs tarihlerinde kutlanmıştır.
- Sözleşmeli marketlerin fiyatlarının izlenmesi için WFP, Türk Kızılay ile işbirliğini sürdürmüştür. WFP çalışanları, sözleşmeli olmayan marketlerin fiyat bilgilerini telefonla veya online olarak toplamıştır.

ÇIKTILAR

Çıktılar – Ç2 2020	Nisan	Mayıs	Haziran
Ulaşılan yararlanıcı sayısı	55,777	55,585	55,159
Toplam yardım değeri (TL)	17,225,700.00*	5,585,800.00	5,515,900.00

WFP / Deniz Akkuş

*COVID-19 salgını kapsamında kamplarda kalan 11,648 haneye yapılan 1000 TL değerindeki tek seferlik nakit yardımı bu rakama dahildir.

TÜRKİYE'DEKİ SIĞINMACI KAMPLARI – Ç2 2020

1. HEDEFLER

Hedef: Bu rapor Nisan-Haziran 2020 dönemi içerisinde tüm kamp içi faaliyetleri özetlemektedir. Market izleme çalışmaları;

1) kısmen kısıtlı kullanıma sahip e-kart programının[1] performansının,
2) raporlama dönemi içerisinde marketlere ilişkin kaydedilen ve çözümlenen kilit sorunların ve
3) WFP ile sözleşmeli marketlerdeki ve sözleşmeli olmayan marketlerdeki fiyat trendlerinin önceki dönemlerle karşılaştırılarak analiz edilebilmesini sağlamaktadır.

İzlenen Marketler – Ç2 2020			
Ay	Sözleşmeli market	Sözleşmeli olmayan market	Toplam
Nisan 2020	13	9	22
Mayıs 2020	13	10	23
Haziran 2020	13	11	24
Toplam	**39**	**30**	**69**

Fiyat Market İzleme: WFP/Kızılay her ay fiyatları karşılaştırmak için e-kart programı kapsamında sözleşmeli marketleri ve sözleşmeli olmayan diğer yerel marketleri ziyaret etmektedir. FMİ faaliyeti, marketlerin sözleşme gereklerini yerine getirmesini ve fiyatların yerel trendleri takip etmesini mümkün kılarak programın yakından izlenmesini sağlar.

Yerinde İzleme: Her ay kamp ziyaretleri sırasında yürütülen Yİ faaliyetleri sığınmacıları ilgilendiren ve programı etkileyebilecek gelişmeleri ve değişiklikleri tespit ederek kamplardaki ve marketlerdeki durumun gözlemlenmesine olanak tanır. Bu rapor, saha ekipleri tarafından tespit edilen sorunlar ve bazı temel ürünlerin fiyat analizi de dahil olmak üzere market ziyaretlerine ilişkin bulguları özetlemektedir.

2. METODOLOJİ

WFP izleme ekipleri her ay kampları habersiz olarak ziyaret eder. Ziyaretler genellikle yardımın kartlara yüklendiği hafta içerisinde gerçekleştirilir. WFP personeli izleme ziyaretleri sırasında marketleri şu alanlarda kontrol eder:

- marketin genel durumu;
- gıda maddelerinin mevcudiyeti;
- gıda maddelerinin kalitesi;
- gıda maddelerinin fiyatı;
- yararlanıcılara ayrıntılı fiş verilmesi;
- market personelinin yararlanıcılara yönelik uygulamaları/davranışları;
- programa ilişkin bilgi materyallerinin/posterlerin görünürlüğü;
- program kurallarına uyma;
- market çalışanlarının program farkındalığı ve
- yararlanıcı geri bildirimi.

Ç2 2020'de toplam 69 market izleme faaliyeti gerçekleştirilmiştir. Mart ayında COVID-19 salgını sebebiyle WFP'nin saha faaliyetleri askıya alınınca Kızılay ile kurulan yakın iş birliği sayesinde sözleşmeli marketlerden fiyat bilgisi toplanabilmiştir. WFP çalışanları sözleşmeli olmayan marketleri telefonla arayarak veya bu marketlerin online alışveriş sitelerini ziyaret ederek ürünlerin fiyat bilgisine ulaşmıştır. Yİ için veriler telefonla toplanmıştır.

Yukarıdaki tablo raporlama döneminde izleme faaliyeti gerçekleştirilen sözleşmeli ve sözleşmeli olmayan market sayısını göstermektedir. Aşağıda belirtilen

[1] Aralık 2019'dan beri WFP kamplardaki her bir sığınmacı için 100 TL'lık yardım yapmaktadır. Yardımın 80 TL'sının sadece gıda harcamaları için kullanılması gerekmektedir. Kalan 20 TL'sı ise herhangi bir kısıtlamaya tabi değildir. Önceden WFP yalnızca gıda ürünlerine harcanmak üzere 50 TL yardım yaparken kalan 50 TL'yı hem gıda hem de gıda dışı ürünlere harcanabilecek şekilde GİGM karşılamaktaydı.

sorunların çoğu Gaziantep Bölge Ofisinin raporlarında ve programa ilişkin tespit edilen sorunların kaydedilip takibinin sağlandığı WFP'nin İzleme ve Değerlendirme Veritabanı Sisteminde (MEDS) de mevcuttur.

3. PRICE MONITORING

FMİ çalışması kamplarda gıda sepetinin ortalama maliyetinin hesaplanmasına yardımcı olmaktadır. Standart gıda sepeti, Ç1 2018 raporunda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere sığınmacıların gıda tüketim alışkanlıkları değerlendirilerek belirlenen belli başlı gıdalardan meydana gelmektedir. Gıda sepeti, Sphere standartlarıyla uyumlu olarak kişi başına günlük 2,100 kcal tüketilmesine olanak tanımaktadır.

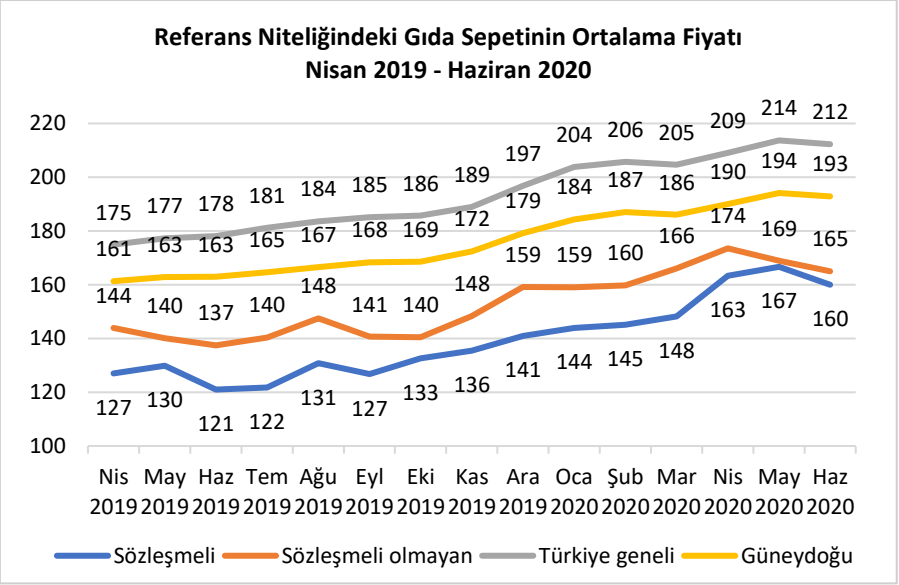
Gıda sepetinin maliyeti dört farklı kaynaktan izlenmektedir. Bunlardan ilki ulusal düzeydeki TÜİK verileriyken (Şekil 1'deki gri çizgi) ikincisi TÜİK'in sadece Türkiye'nin güneydoğusuna yönelik yayınladığı verilerdir (sarı çizgi). Üçüncüsü, WFP ve Kızılay'ın saha çalışanlarının sığınmacıların kartlarını kullandıkları kamp marketlerinden topladıkları verilerdir (mavi çizgi). Dördüncüsü ise yine WFP çalışanlarının kamplardaki veya kamp çevresindeki sözleşmeli olmayan marketlerden karşılaştırma amaçlı topladıkları verilerdir (turuncu çizgi)[2].

Aylık Gıda Sepeti		
Ürün	**Miktar**	**Birim**
Ekmek	7.5	kg
Pirinç	3	kg
Bulgur	1.5	kg
Fasulye	1.5	kg
Yumurta	30	adet
Yoğurt	1.5	kg
Beyaz peynir	1.5	kg
Domates	0.9	kg
Salatalık	0.9	kg
Ayçiçek yağı	0.75	kg
Şeker	1.5	kg
Tuz	0.15	kg
Çay	0.15	kg

Türkiye'deki ilk COVID-19 vakası 11 Mart 2020 tarihinde teyit edilmiştir. Dolayısıyla salgının ekonomiye etkisi Ç2 2020'de görülmeye başlanmıştır. Gıda sepetinin ulusal düzeydeki maliyeti Nisan ayında 209 TL, Mayıs ayında ise 214 TL olarak ölçülmüştür. Haziran ayında ise normalleşmenin yanı sıra havaların ısınmasıyla 212 TL'ya gerilemiştir.

Sözleşmeli ve sözleşmeli olmayan marketlerde fiyat trendleri birbirine benzerdir, ancak fiyatların Mart'tan Nisan'a keskin şekilde artışı Mart ayında bazı ürünlerin fiyat bilgisinin bulunmamasından kaynaklanmaktadır[3]. Gıda sepetinin sözleşmeli marketlerdeki maliyeti Nisan ayında 163 TL, Mayıs ayında 167 TL ve Haziran ayında 160 TL olarak ölçülmüş, dolayısıyla sözleşmeli olmayan marketlerdekinin hep altında seyretmiştir. Haziran ayında gıda sepetinin sözleşmeli marketlerdeki fiyatı sözleşmeli olmayan marketlerdekinden (165 TL) 5 TL daha ucuzdur.

Şekil 1: Gıda sepeti maliyeti (TL) Nisan 2019 – Haziran 2020

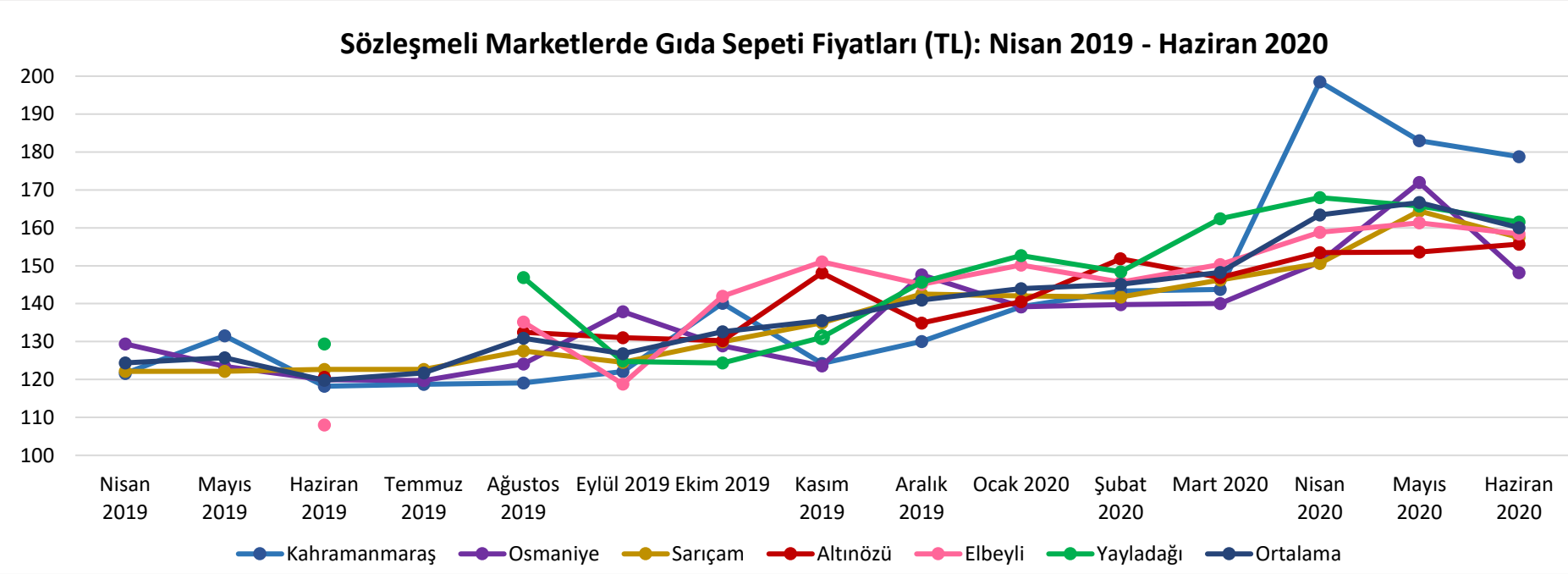

[2] TÜİK verileri, Türk nüfusunun tercihlerini yansıtan daha kaliteli ürün ve markalar temelinde toplanmaktadır: http://www.turkstat.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1014#. WFP'nin fiyat verileri sığınmacıların seçtiği ürünler temelinde toplanmaktadır. Bunlar genellikle mevcut olan en ucuz ürünlerdir.

[3] Örneğin Seylan çayı fiyatlarının yerine sözleşmeli olmayan marketlerde satılan Türk çayı fiyatları girilmiştir. Aynı şekilde en ucuz fiyatlı fasulyenin gıda güvenliği standartlarına uyup uymadığı kesin bilinmemektedir.

Son 12 ay içinde gıda sepetinin sözleşmeli marketlerdeki maliyeti **Şekil 2**'de gösterilmiştir. Osmaniye ve Kahramanmaraş kampları hariç diğer kamplarda sepetin maliyeti 156 TL ile 162 TL arasında seyretmiştir. Kahramanmaraş kampında izleme faaliyetine dahil edilen pirinç, yumurta ve peynir çeşitlerinin Nisan ayında tükendiği görülmüştür. Fasulye ve peynir fiyatları Kahramanmaraş kampında Mayıs ve Haziran aylarında sepetin maliyetini arttıran temel kalemlerdir. Benzer şekilde yumurta, çay ve peynir fiyatları Osmaniye kampında Mayıs ayında gıda sepeti maliyetinin diğer aylara göre daha yüksek çıkmasını tetiklemiştir.

Şekil 2: Tüm kamplardaki sözleşmeli marketlerde gıda sepeti maliyeti (TL), Nisan 2019 – Haziran 2020

4. YERİNDE İZLEME

İdari/yönetim sorunları

COVID-19 düzenlemeleri

Nisan ayından itibaren kamp içerisinde sokağa çıkma yasakları uygulanmaya başlamıştır. Devletin getirdiği düzenlemeler doğrultusunda 65 yaş üstü ve 20 yaş altı bireylerin konteynerlerinden çıkmasına izin verilmemiştir. Sadece markete gitmek için kamp içerisindeki sokakların kullanılmasına ve her haneden sadece bir kişinin markete gitmesine müsaade edilmiştir. Sadece yaşlıların olduğu hanelerin alışveriş ihtiyacını kamp yönetimi ve Kızılay çalışanları karşılamıştır. Kilis'te kamp yönetimi, özel ihtiyaç sahibi bireylerin alışveriş ve diğer ihtiyaçlarının karşılanması için bir *Vefa Destek Grubu* oluşturmuştur.

Her bir kamp giriş-çıkışlarla ilgili farklı kurallar uygulamıştır. Nisan ayında Kahramanmaraş'ta kamp sakinlerinin kamptan ayrılmalarına izin verilmezken Kilis'te kamp sakinlerinin akşam 5'te kampa dönmek şartıyla işe veya hastaneye gitmelerine müsaade edilmiştir. Osmaniye'deyse her haneden yalnızca bir kişinin iş için kamp dışına çıkmasına izin verilmiştir. Mayıs ayında Kahramanmaraş kampında kronik hastalığı olanlar hariç giriş-çıkışlar serbest bırakılmıştır. Tüm kamp girişlerinde kamp görevlileri girip çıkanların ateşini ölçmeyi sürdürmektedir.

Kamplardaki ortak alanlar (sağlık merkezi, oyun parkı, cami, vb.) düzenli olarak dezenfekte edilmektedir. Kahramanmaraş'ta sağlık çalışanlarının üniformalarını

yıkamaları için hastaneye ilaveten yeni bir çamaşır makinesi getirilmiştir, zira sağlık çalışanlarının kamptan üniformalarıyla ayrılmalarına izin verilmemektedir. Nisan ayında bir bulaşıcı hastalıklar uzmanı Kahramanmaraş kampını ziyaret etmiş ve kamp çalışanlarına COVID-19 virüsüne ilişkin kılavuz bilgiler aktarmış ve kamptaki hastanenin kapasitesiyle genel durumunu kontrol etmiştir. Kilis'te İl Sağlık Müdürlüğü çalışanları kamp hastanesinde çalışan 48 personelin tümüne eğitim vermiştir. Ayrıca, kamp sakinlerini bilgilendirmek amacıyla afişler asılmış ve broşürler dağıtılmıştır.

Mayıs ayında Kahramanmaraş kampı çalışanlarından birinde COVID-19 virüsü tespit edilmiş ve diğer yaklaşık 20 çalışan evlerinde 14 gün karantinaya alınmıştır. Kilis kamp yönetimi gerektiğinde kamp çalışanları ve ilgili diğer kişilerin kullanımı için 350 parça koruyucu giysi satın almıştır.

Kamp yönetimlerinin tümü, kamp içerisindeki bir bölümü karantina alanı olarak belirlemiş ve buradaki konteynerlere eşya sağlamıştır. Tamir gerektiren bazı konteynerler olmakla birlikte iyi durumda olanlar karantina için yeterli sayıdadır. COVID-19 semptomlarını gösteren veya hastanelerin COVID-19 kliniklerini ziyaret eden kamp sakinleri 14 gün boyunca aile üyeleriyle birlikte bu konteynerlerde tutulmuş ve kendi konteynerlerinden eşyalarını getirmelerine izin verilmiştir. Kamp çalışanları karantinadaki kişilerin gıda ihtiyaçlarını hanenin e-kartı ile satın almış ve konteynerlere teslim etmiştir.

Sınırdan geri dönenler

COVID-19 salgını baş gösterdikten sonra Avrupa sınırında bekleyen göçmenler[4] şehirlerde karantinada kaldıktan sonra sığınmacı kamplarına götürülmüştür. Çeşitli uyruklardan yaklaşık 265 göçmen Kahramanmaraş kampına üç aşamalı olarak getirilmiştir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün (GİGM) isteği üzerine WFP göçmenlere 100 TL değerinde 150 BİM kart dağıtmıştır. Kalan kartlar kamp yönetimi tarafından karşılanmıştır. Ancak göçmenler kartlardaki paranın tamamını kampa yerleşmek için ihtiyaçları olan temel eşyaları almaya harcadığından dolayı, kamp yönetimi göçmenlere sıcak yemek vermeye başlamıştır. Göçmenlerin birçoğu Mayıs ve Haziran aylarında kamptan ayrılırken 54 Eritreli kampta kalmak için kayıt yaptırmıştır. Kilis kampı ise 110 göçmene karantina dönemi boyunca ev sahipliği yapmıştır. Bu göçmenler Haziran ayında kamptan ayrılmıştır.

E-kartla ilgili gelişmeler

Sığınmacıların PIN kodlarıyla ilgili sıkıntıları çözmek için kamptan ayrılmalarına izin verilmediği için Halkbank bir başarılı uygulama örneği olarak kamplarda görevli olan Kızılay çalışanlarına Halkbank POS cihazları sağlamış, böylece e-kartların blokesini kaldırma işlemi kamplarda yapılabilmiştir. Nisan ayında Geçici Koruma kimlikleri gerekli güncellemeyi yapmadıkları gerekçesiyle bloke edilen Kilis kampındaki 7 aile e-kart yardımı alamamıştır. Kamp yönetimi bu ailelere gıda sepeti sağlamıştır.

Kamp marketlerinin rapor ettiği sıkıntılardan biri sığınmacıların kartlarında kalan bakiyeyi görememeleridir. Bakiyelerini öğrenmek için çağrı merkezini aramak zahmetli olduğundan çoğu zaman sığınmacılar bakiyelerinin almak istedikleri ürünlere yetmediğini kasada öğrenmekte ve birçok ürünü iptal etmek ya da iade etmek durumunda kalmaktadırlar. Bu durum kasiyerlerin iş yükünü arttırmakta ve kasada uzun kuyrukların oluşmasına, marketin kalabalıklaşmasına sebep olmaktadır.

Su kullanımı

Osmaniye kampında bazı sığınmacılar kendilerine tanınan su kullanım hakkının özellikle salgın sebebiyle yıkama ihtiyacının arttığı bu dönemde yeterli olmadığını ifade etmiştir. Bir kadın kendi hanesinin su kotasını 20. günde doldurduğunu ve bir sonraki ayın kotası açılana kadar 10 gün boyunca annesinin konteynerinden su taşımak zorunda kaldığını belirtmiştir.

Uzaktan eğitim

Kahramanmaraş kampında TV bağlantısının olduğu yere özel bir uydu anten bağlanmış ve öğrencilerin EBA TV kanalını izleyerek Milli Eğitim Bakanlığı öğretmenlerinin her bir sınıf için verdiği dersleri takip edebilmesi sağlanmıştır.

Ancak kamp sakinleri öğrencilerin ödevlerini görüp teslim edebilmeleri için internet bağlantısına ihtiyaç duyduklarını dile getirmiştir. Şu anda kampların hiçbiri

[4] Şubat ayında Türkiye, Avrupa'ya gitmek isteyen göçmenleri sınırda durdurmayacağını açıklamıştır. Ancak sınırın öbür tarafından kabul alamayan birçok göçmen sınırda kalmıştır.

internet hizmeti sunmadığı için sığınmacılar telefonlarına internet paketi almak durumunda kalmaktadır ve özellikle gelir elde edemedikleri bir dönemde bu ek masrafı karşılamakta güçlük çekmektedirler.

Mayıs ayında Kızılay eğitime katkı sağlamak için Kahramanmaraş kampındaki 8 yaş ve üzeri çocuklar için 4626 Arapça ve Türkçe kitap bağışlamıştır.

Bağış düzenlemeleri

Kamp yönetimleri kamplardaki tüm sığınmacılara yapılan bağış ve yardımları kaydetmek için Taşınabilir Kayıt Sistemi kullanacaktır. Kamp çalışanları Mayıs ve Haziran aylarında bu sistemi kullanmak üzere eğitim almıştır. Sistem Haziran ayında Kilis kampında kullanılmaya başlamıştır.

Ayni yardım

Nisan ayında Kahramanmaraş kampındaki en yardıma muhtaç sığınmacılara *İHH İnsani Yardım Vakfı* 115, *Safa Vakfı* ise 100 gıda sepeti dağıtmıştır. Kızılay 600 paket turşu, 500 paket helva, 5520 yumurta ve 350 küçük gıda sepeti dağıtmıştır. Ayrıca, 1000 şişe 5 litrelik ayçiçek yağı ve 1000 gıda sepeti de kimliğini açıklamayan bağışçılar tarafından sığınmacılara bağışlanmıştır.

Kızılay kampta kalan sığınmacılara gıda dışı ürün yardımında da bulunmuştur. Kahramanmaraş kampına 343 set çocuk pijaması, 200 set yetişkin pijaması, 1000 adet eşofman, 3000 çift çorap ve 45 set alt bezi/tek kullanımlık ped gönderilmiştir. Kilis kampında ise 15 aileye hem gıda hem de hijyen paketleri gönderilmiştir. Ayrıca, ihtiyacı olan ailelere bebek ve hasta bezi yardımı yapılmıştır.

COVID-19 kapsamında yardımlar

WFP nakit yardımı

Nisan ayında WFP kamplardaki hanelerin tümüne 1000 TL'lık yardım yapmıştır. Sığınmacılar bu yardım karşısında çok mutlu ve minnettar olmuşlardır. Aralarından biri yardım dualarının gerçek olduğunu, bir diğeri ise bu yardımın ölmek üzere olan bir hastaya verilen ilaç gibi geldiğini ifade etmiştir.

Yapılan duyurulara ve gönderilen mesajlara rağmen kamp sakinleri yardım haberine inanmayıp kamp yönetimine ve Kızılay çalışanlarına giderek haberi teyit etmek istemişlerdir. Bazı sığınmacılar emin olamayıp bozulmayacak ürünler alarak yardımın tümünü tek seferde harcamaya kalkışmıştır. Bunun sebebi harcamalarından geriye kalan yardım miktarının geri alınacağını varsaymalarıdır. Bunun yanı sıra, bazı sığınmacılar COVID-19 salgını kapsamında yapılan bu yardımı aldıklarında düzenli aldıkları yardımın yatırılma tarihiyle ilgili kafa karışıklığı yaşamıştır.

Kamp yönetimleri bu kadar büyük miktardaki yardım ödemesinin iki seferde yapılmasının marketlerdeki kalabalıklığı azaltmış ve ürünlerin daha etkin şekilde tedarik edilmesini sağlamış olacağını belirtmiştir.

WFP / Mehmet Cemtaş

Hijyen paketi yardımı

Sığınmacılar COVID-19 salgınıyla birlikte hijyen harcamalarının arttığını ifade etmiştir. Kilis kampında salgın baş gösterdiğinden beri marketlerde en çok satılan ürünlerden biri ıslak mendildir. Nisan ayında kamp marketlerinde maske takmak zorunlu hale gelince maskeler sığınmacılar için ekstra bir harcama kalemi haline gelmiştir.

Nisan ayında Kızılay kamplara hijyen paketleri dağıtmıştır. Kahramanmaraş kampında dağıtılan 400 hijyen paketinin yanı sıra çocuklar için 1530, yetişkinler için ise 540 hijyen paketi ulaştırılmıştır.

WFP tüm kamplara iki aşamalı olarak toplam 30,000 hijyen paketi dağıtmıştır (28-30 Nisan; 14-17 Haziran). WFP ekipleri kamp çalışanları eşliğinde tüm konteynerleri dolaşarak paketleri sığınmacılara kapıda teslim etmiştir. Gelecekte ihtiyaç olması halinde kullanılmak üzere kamp yönetimine fazladan paket bırakılmıştır. Sığınmacılar hijyen paketlerinin dağıtılmasıyla ilgili SMS yoluyla bilgilendirilmiştir. Paketlerden eksik ürün çıkması durumunda kamp yönetimi ve Kızılay çalışanlarının WFP'yi bilgilendirmiş, ürünler tedarik edilmiştir.

Market kuralları, koşulları ve bakımı

Mayıs ayında süresi dolan market sözleşmeleri bir sonraki üç ay için yenilenmiştir ve marketler her zamanki gibi çalışmaya devam etmektedir.

Marketlerde maske takmak zorunlu hale getirilmiştir. Ayrıca marketler düzenli olarak dezenfekte edilmektedir. Kamp marketleri aynı anda markette bulunabilecek kişi sayısını sınırlamıştır ve kuyrukta bekleyen kişilerin sosyal mesafeye dikkat etmesi için bir metre aralıklarla siyah çizgiler çekilmiştir. Kasiyerlerin tam kapasite çalışmasına rağmen marketlerde uzun kuyruklar oluşmuştur. Bazı sığınmacılar sabah 4'te markete gidip sıraya girmiş ve alışverişini saat 10'da tamamlayabilmiştir. Haziran ayında Türk Kızılay çalışanları market yönetiminden kasiyer sayısını arttırmalarını ve aynı anda markette bulunan kişi sayısını sınırlandırmalarını talep etmiştir. Bunun amacı, kamp sakinleri maske ve sosyal mesafe kurallarını ihmal ettikleri için oluşan kalabalığın önüne geçmektir.

Nisan ayında Kahramanmaraş kampında 13 muhtar Türk Kızılay'a bir dilekçe yazarak marketlerde satılan ekmeğin kalitesinden; salgın sebebiyle stokların yetersizliğinden; maydanoz, nane ve marul gibi yeşilliklerin stokunun bulunmamasından; meyvenin az miktarda bulunmasından, et ve tavuğun düşük kaliteli olmasından ve market çalışanlarının olumsuz tavırlarından şikayetçi olmuştur. Bunun üzerine Kızılay market yönetimine bir uyarı yazısı göndermiştir.

Kamp yönetimi tarafından Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'ndan uzmanlar getirtilmiş ve Kahramanmaraş kampındaki ekmekler incelenmiştir. İnceleme sonucunda ekmeğin kalitesiyle ilgili herhangi bir sorun tespit edilmemiştir.

Kamp marketleri havaların ısınmaya başladığı Mayıs ayında vantilatör satmaya başlamış ve tüm stoklar bir gün içerisinde tükenmiştir. WFP'nin 1000 TL'lik yardımı sayesinde sığınmacılar 120 TL'lık vantilatörün masrafını karşılayabilmiştir.

Gıda ürünlerinin mevcudiyeti

Kamp sakinleri salgından önce manav alışverişlerini pazarlardan yaparken hareket kısıtlamaları getirildikten sonra sadece kamp marketlerinden alışveriş yapmak durumunda kalmışlardır. Dolayısıyla sebze ve meyveye olan talep artmıştır. Marketler ilk birkaç gün yeteri kadar sebze ve meyve tedarik edememiş, ancak ilerleyen günlerde kamplara kamyonlarla taze ürün göndermişlerdir. Mayıs ayında marketler ürün çeşitliliğini arttırmıştır. Kilis kampının sakinleri bu gelişmeyi memnuniyetle karşılamış, nane ve maydanoz almak için sıraya girmişlerdir.

Kamp marketlerinde harcanan nakit miktarının 40,000-50,000 TL'dan Mart ayında 400,000 TL'ye yükselmesi, kamp sakinlerinin alışveriş alışkanlıklarının kamp dışından kamp içine yöneldiğini göstermektedir. Nisan ayında market çalışanları, uzun süredir kamplarda faaliyet göstermelerine rağmen sığınmacıların ürün miktarı ve çeşitliliğine yönelik ihtiyaçlarını öngöremediklerini rapor etmiştir. Ramazan ayı için hazırlık yapmanın yanı sıra, salgın kapsamında yüklenen 1000 TL'lik yardım da sığınmacıları bozulmayacak ürünleri toplu olarak almaya yöneltmiştir. Kahramanmaraş kampında bazı yararlanıcılar 13 şişe yağ almıştır. Kilis kampının marketi ise un satışlarının %200 arttığını rapor etmiştir. Bunun sebebi kamp sakimlerinin sokağa çıkma yasaklarının uzaması olasılığına karşın evde ekmek yapmaya yönelmeleridir.

Nakit yardımın son kullanma tarihine ilişkin kafa karışıklığının yanı sıra, sığınmacılar ürünleri toptan almalarının sebebi olarak markete sık gitmeleri halinde virüsün kendilerine bulaşmasından endişe ettiklerini, Ramazan'da oruç tutarken alışverişle uğraşmak istemediklerini ve market stoklarının yetmeyeceğini düşündüklerini belirtmişlerdir.

Market yönetimleri illerde pazarların kapanmasından sonra kamp marketlerine olan ilginin artmasıyla verdikleri siparişlerin tümünü teslim alamadıklarını da rapor etmektedir. Kahramanmaraş kampının market müdürü Nisan ayı için 1500 adet tavuk sipariş ettiklerini, ancak sadece 900 adedin markete ulaştığını ifade etmiştir. Ancak Mayıs ve Haziran aylarında marketlerin hiçbirinde stok veya ürün tedarikiyle ilgili sıkıntı yaşanmamıştır.

Alım gücü

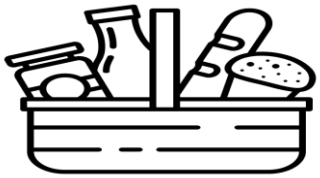
İşyerleri kapatıldığı ve kamplarda sokağa çıkma yasakları uygulandığı için salgın süresince sığınmacılar işsiz kalmıştır. Nisan ayında Kahramanmaraş kampında kalan yalnızca birkaç kişi kamp dışındaki markete ekmek taşıma işinde çalışabilmiştir. Yaşlı bireyler çocuklarının artık onlara yardımcı olamadığını, çünkü kendi hanelerinin ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çektiklerini ifade etmiştir. Osmaniye kampında kalan bazı sığınmacılar çalışamadıklarından dolayı Ramazan'a hazırlık için telefonlarını satmayı düşündüklerini belirtmiştir. Mayıs ayında Kilis kampı tarım işçisi olarak çalışan sığınmacıların kamp dışına çıkmasına izin vermiştir, ancak işçilerin öğlen 1'de kampa geri dönmesi şart koşulmuştur. Kahramanmaraş kampının yöneticisi kampta kalan sadece 1500 kişinin hala tarım işçisi olarak çalışabildiğini kaydetmiştir. Salgın öncesinde bu rakam iki katından fazladır. Kilis kampında ise sığınmacıların nakit elde etmek için kamp marketlerinde e-kartlarıyla aldıkları ürünleri kampın içerisindeki küçük marketlerde daha ucuza sattığı rapor edilmiştir.

EK 1: WFP REFERANS NİTELİĞİNDE GIDA SEPETİNDEKİ ÜRÜNLERİN FİYATLARI, Ç2 2020

Gıda sepeti, Türkiye'deki sığınmacıların tüketim alışkanlıklarını yansıtan, besin değeri yüksek ve mümkün olan en ucuz fiyatlı ürünlerden oluşacak şekilde tasarlanmıştır. Ekmek, geleneksel olarak gıda sepetinin toplam maliyetinde en büyük paya sahiptir (%21), ancak peynirin payı da Ç2 2020'de ekmeğinkine yakındır. Fasulyenin payı %12, pirinç ve yumurtanın payı ise sırasıyla %11 ve %9'dur. En fazla paya sahip beş gıda beslenme çeşitliliğinin var olduğuna işaret etmektedir.

Şekil 3: Gıda sepetindeki ürünlerin yüzdeleri ve gıda sepetinin toplam maliyeti

Gıda sepetindeki ürünler: Farklı gıda ürünlerinin toplam maliyetteki payı

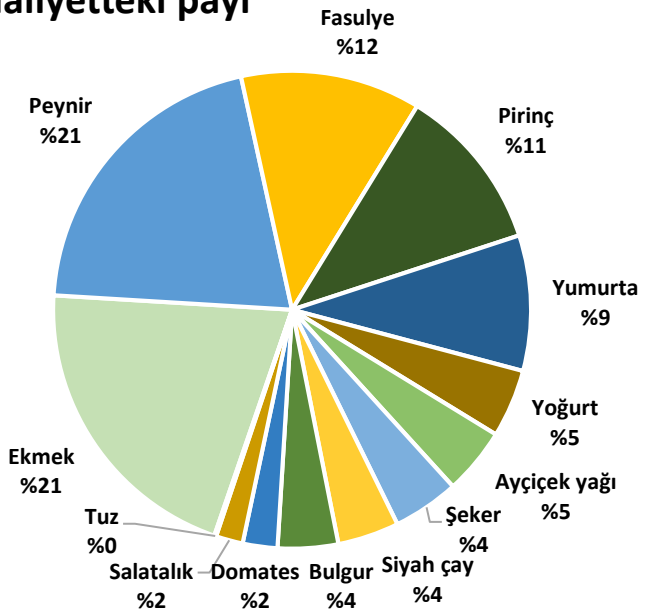

Ç2 2020 gıda sepetinin ortalama fiyatı: ...

Haziran ayında gıda sepetinin fiyatı: ...

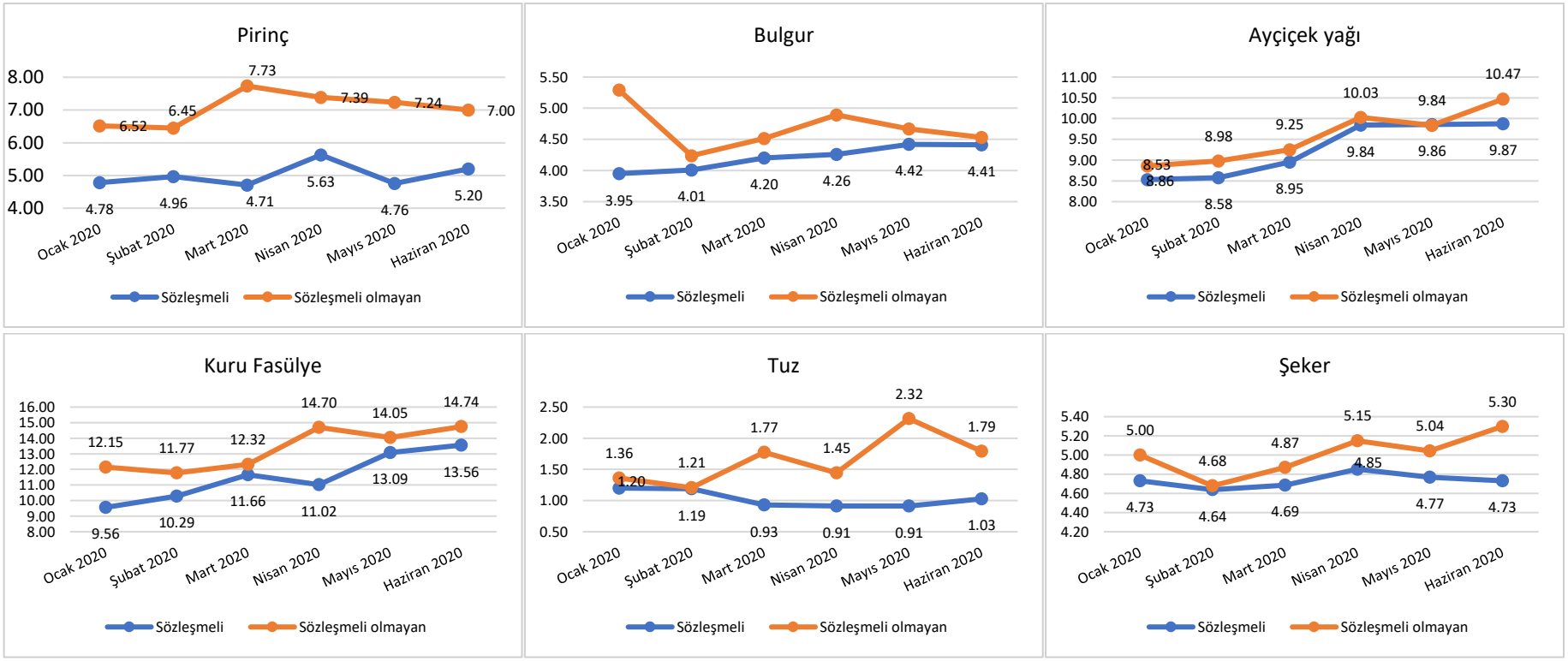
(Sözleşmeli marketler ile karşılaştırma için kullanılan marketler bir arada verilmiştir)

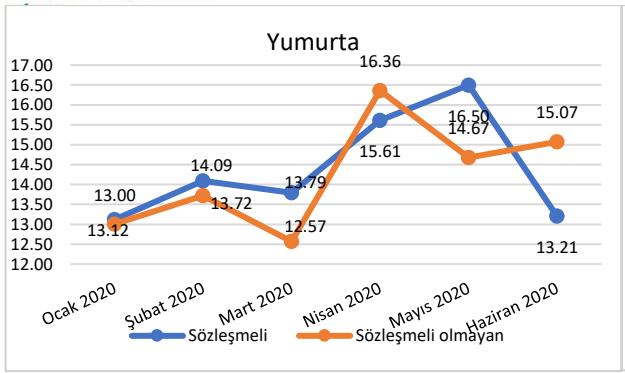
Haziran ayında gıda sepetinin sadece sözleşmeli marketlerdeki fiyatı: 160 TL

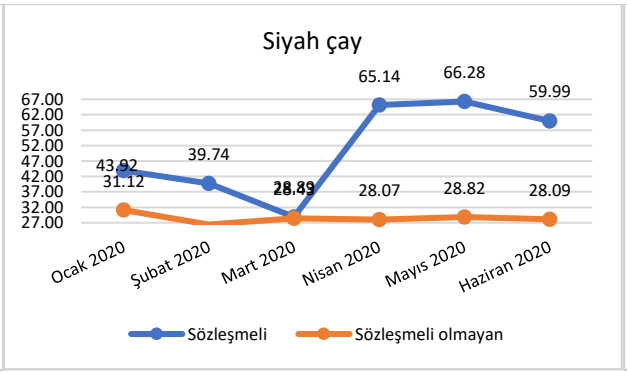

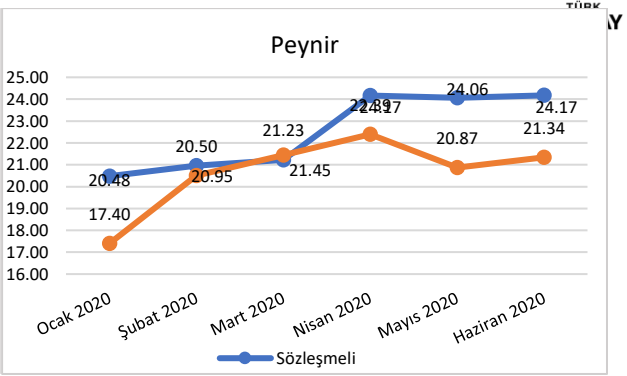
Aşağıda gıda sepetindeki tüm ürünlerin 2020'nin başından beri ölçülen fiyatları verilmiştir. COVID-19 salgını dolayısıyla panik alışverişlerinin yaşanması ve tüm gıda stoklarının tükenmesine ilişkin endişeler sebebiyle Ç2 2020'de hem sözleşmeli hem de sözleşmeli olmayan marketlerde bazı fiyatlarda dalgalanmalar gözlenmiştir. Sözleşmeli marketlerde fasulye, peynir ve çay fiyatlarında marka ve çeşit farkı gözetilmeksizin bir artış kaydedilmiştir. Yaza doğru sebze fiyatlarının düşmesine rağmen domates ve salatalığın fiyatının sözleşmeli marketlerde sözleşmeli olmayan marketlere göre biraz daha yüksek olduğu görülmüştür.

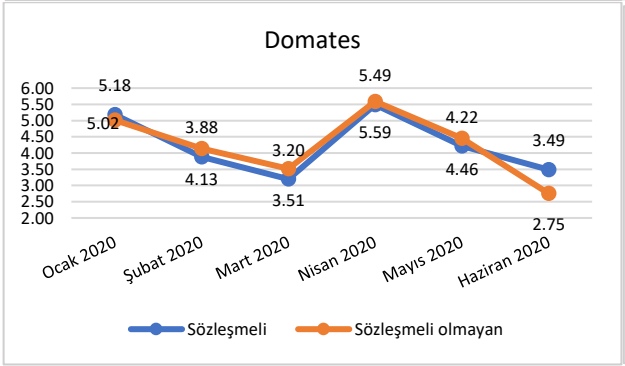
Şekil 4: WFP referans niteliğindeki gıda sepetindeki ürünlerin değişken fiyat trendleri (TL/kg), sözleşmeli ve sözleşmeli olmayan marketler

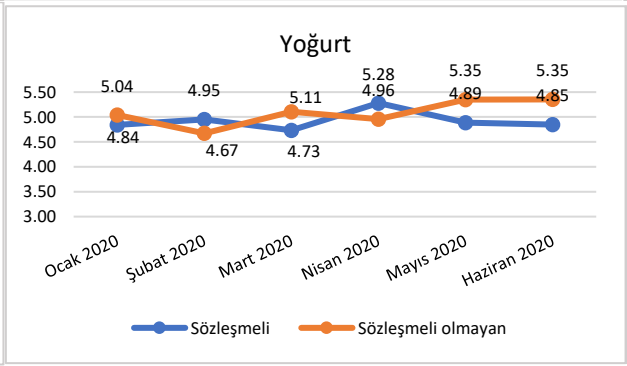

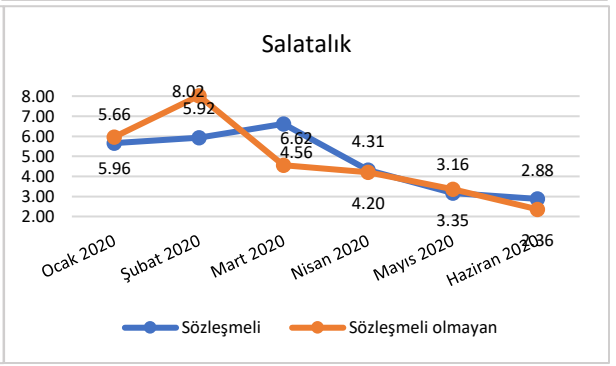

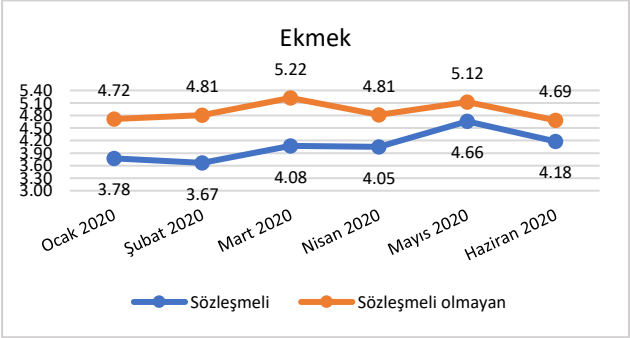

Daha fazla bilgi için

WFP Türkiye Muhtaçlık Analizi ve Haritalama / İzleme & Değerlendirme (VAM/M&E) Unit: co.tur.m&e@wfp.org

Tavsiye edilen referans formatı: Dünya Gıda Programı. (2020). *Türkiye Kamp İçi Elektronik Kart Programı Fiyat Market İzleme ve Yerinde İzleme Raporu (1. Çeyrek).* Ankara, Türkiye: Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı (WFP) Türkiye Ülke Ofisi.